

Рецензия

на дисертационен труд на тема

„Модел на оgramотвяване в мултикултурна среда в първи клас“

автор: Даниел Полихронов

ПН 1.3. Педагогика на обучението по...

(Методика на обучението по български език и литература в началния етап
на образование)

научен ръководител: проф. дпн Нели Иванова

Дисертационното изследване на Д. Полихронов несъмнено може да бъде оценено като актуално и необходимо от гледна точка на реални потребности на българската педагогическа практика. Резултатите от изследователската дейност, отразени в текста на дисертацията, имат своята полезност в контекста на повишаване качеството на образованието на деца от етнически малцинства и ефективността на обучението в мултикултурни класни стаи.

Текстът е оформен в три глави с наименования – Концептуална постановка на проблема, Дизайн на емпиричното изследване, Модел на оgramотвяване в мултикултурна среда в първи клас и Резултати от емпиричното изследване. Към основното тяло на дисертацията са депозирани приложения и автореферат.

Първа глава е посветена на спецификата на процеса на оgramотвяване в мултикултурна среда в първи клас. Подробно са представени мястото на оgramотвяването в обучението по български език и литература, както и нормативната му регламентираност, Поставен е специален акцент върху значимостта на компетентностния подход в образователната дейност. Представени са основни методически аспекти на оgramотвяването в

обучението по български език и литература в началния етап на основната образователна степен. След това естествено се преминава към спецификите на процеса на ограмотяване в мултикултурна среда. Обърнато е внимание върху психолого-педагогическите характеристики на началната училищна възраст. Отделен акцент е поставен върху ролята на семейната среда за стимулиране на активността на децата в процеса на ограмотяване. Има параграф, посветен на стимулирането на процеса на ограмотяване чрез литература за деца. Структурата и съдържанието на текста в първа глава отразяват много добрата подготвеност на докторанта в изследваната област, както и възможностите за последващата емпирична работа по изследователските задачи.

Втората глава, представяща дизайна на изследването, е с най-кратък обем, която я прави несъразмерна спрямо останалите две глави. Можело е да бъде интегрирана по друг начин в дисертационния труд, така че наистина да съответства на понятието „глава“ в дисертационен труд. В този вид тя има характеристиките на параграф. В нея е представена постановката на емпиричното изследване и основния изследователски инструментариум, включващ дидактическо тестиране, анкетиране, интервюиране, моделиране, експертно оценяване, както и математико-статистически методи за обработване на резултатите и формирането на извадката.

В трета глава са видими резултатите от осъщественото емпирично изследване и техния анализ. Първо са представени резултатите от предварителния етап – равнище на формираност на компетентности в предучилищна възраст преди постъпване в първи клас и на деца в първи клас, обучаващи се в мултикултурна среда, мнението на родители и учители относно формирането на езикови, комуникативноречеви, литературни и социокултурни компетентности, както и на автори на детска

литература за мястото на текстовете в периода на ограмотяване в мултикултурна среда.

Значителна част е посветена на педагогическото моделиране на ограмотяването в мултикултурна среда в първи клас. Представени са три педагогически технологии - тренинг „Сътрудничество между учители и родители за подобряване на резултатите от обучението по български език и литература в мултикултурна среда в прехода детска градина – начално училище“, педагогическа технология за стимулиране на четирите основни умения – слушане, четене, говорене и писане, формирани в процеса на ограмотяване в първи клас и педагогическа технология за стимулиране процеса на ограмотяване в условията на семейна среда. В края на главата са направени анализи на резултати от експертна оценка на конструирани педагогически технологии и емпиричното изследване след апробиране на педагогическите технологии – анкетиране на учители и родители в мултикултурна среда, както и анализ на резултатите от трите етапа на емпиричното изследване в съпоставителен план.

Към дисертацията има свитък с приложения, които илюстрират извършеното в рамките на емпиричното изследване. Първото приложение може да бъде от полза на учителите в качеството на диагностичен инструмент за измерване на равнището на езикови компетентности у ученици от първи клас, обучаващи се в мултикултурна среда. Приложени са бланките на използваните анкетни карти и експертни оценки, както и интервютата, направени с автори на съвременна детска литература.

Като цяло, могат да бъдат очертани следните основни постижения в работата на докторанта:

- Много добро познаване на съвременната нормативна документация, свързана с разглежданата тематика и адекватното ѝ коментиране в съответстващи части в текста.

- Многообхватност - стремеж към максимално обхващане на проблеми, субекти, въпроси в тяхната взаимосвързаност и взаимозависимост.

- Впечатлява извадката на изследването, включването на училища в мултикултурна среда както в България, така и в чужбина. Идеята за изследване на български училища зад граница по проблема допълва оригинално традиционно извършвани изследвания в България в мултиетническа среда, в която се обучават деца от традиционни етнически малцинства в страната ни. Допълването с български училища зад граница дава възможност да се изследва ситуация, при която деца от семейства с български етнически произход са в статус на малцинство в друга държава, което несъмнено придава специфичен нюанс.

- Характерът на извадката /деца, учители, родители/ дава възможност за очертаване на поставените изследователски проблем в национален контекст – не само като представителство на областите в България, но и при представянето на типове населени места, сред които както градове и столицата, така и села /които рядко са обект на изследователски интерес, особено в педагогически изследвания/.

- Много добра е идеята, независимо че дисертацията е по ПН 1.3. Педагогика на обучението по... да се включат не само деца и учители, но и родители, което придава нюанс, който вече е по-близък до дисертация в ПН 1.2. Би могло да се каже, че представеният за рецензиране дисертационен труд в определени части е на границата между двете посочени професионални направления, но това по-скоро обогатява текста и направените изводи и интерпретации.

- Отчитане на важната роля на семейната среда в процеса на ограмотяване в качеството ѝ на компонент на цялостния модел.

- Включване на възможностите на литературата за деца за развитие на грамотността, в т.ч. чрез мнения по проблема на творци в тази област.

- Изхождайки от сензитивността на проблематиката, провеждането на изследването в региони с майчин турски език, както и зад граница при деца с майчин български език, но живеещи в чуждоезиково за тях среда, заслужава похвала. Може да се каже, че в текста има богатство от информация, изключително полезна не само за целите на обучението по български език в училищна среда, но и по принцип за разработването на методики за обучение по какъвто и да е друг предмет при обучение на български език – проблем, който през последните 10-15 години не само е констатиран в България, но и се търсят решения с оглед повишаване на ефективността на обучаването на децата с различен от български майчин език.

- Относно библиографията – големият списък – над 475 източника и съдържанието ѝ илюстрира доброто познаване на българска и чуждестранна литература по изследваната тематика.

Авторефератът съответства структурно и съдържателно на текста на дисертацията.

Публикациите по дисертационния труд, сред които част от книга, студия, няколко статии в национални педагогически реферирани списания и доклади от участия в международни конференции, надхвърлят очакванията за резултати на финала на образователно-научната степен „доктор“ – общо 22 на брой, в т.ч. и няколко, публикувани на чужд език. Всички публикации, отразяват съответни части от дисертационното изследване – както в теоретичен, така и в емпиричен план. Прави впечатление активното участие на докторанта в редица международни конференции и публикуването на статии в чуждестранни сборници, което показва, че той е ангажиран сериозно с популяризирането на резултатите от работата си в международен план.

Заключение: Рецензираната дисертация отразява резултатите от сериозна, задълбочена работа по осъщественото изследване както в

теоретичен, така и в емпиричен план, към която докторантът е подходил с изключителна отговорност. Ето защо, всичко, посочено в рецензията, ми дава достатъчно основания за висока положителна оценка на дисертационния труд и подкрепа на присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... на Даниел Полихронов.

16.04.2020 г.

Подпис:

/проф. дпн Сийка Чавдарова - Костова/